

Dijkhuis, 3 april 2022

Vijfde zondag van de Veertigdagentijd
ds. Johan Meijer

gelezen: Lucas 20: 9-19

titel: Reik mij recht aan!

overdenking

*gemeente van onze Heer Jezus Christus,
lieve mensen van God,*

*Gitaar in de hoek, ongestemd, onbespeeld.
Wat doe ik nog, wat heb ik toch,
dat dreunend hoofd, dat bonkend hart?
Komt het van de afschuw over wat ik zie
over gelieg en gelazer, over gedraai en geknoei?
Is dat onrust die mij ongedurig maakt
dat al mijn klagen maar blijft knagen?
Mijn God, dit is een godgeklaagde gotspe,
ik heb het helemaal gehad.*

Zo klinkt, heftig en rauw, het begin van de bewerking van psalm 43 door Karel Eykman, uit zijn boek *Een knipoog van U zou al helpen, bij iedere psalm een gedicht*. Hij geeft het de treffende titel: Psalm met geluidsoverlast.

Psalm 43, de Psalm van deze zondag, waar deze vijfde zondag in de Veertigdagentijd ook haar naam aan ontleent: *Judica me* – doe mij recht. 'Doe mij recht o God, vecht voor mijn zaak'. Eykman baseert zijn gedicht op de volgende woorden van deze psalm: *Waarom moet ik in het zwart rondgaan in de klem van de vijand, wat buig je neer, mijn ziel, wat rumoer je in mij?*

Heftig en rauw, zo is Psalm 43, die hoort bij Psalm 42 over het hart onrustig vol van zorgen, de vleugellam geslagen ziel als van een hert dat smacht naar het levende water van het recht. Er is sprake van onrecht, en dat onrecht wordt de schrijver aangedaan door mensen die hem honen om zijn geloof. 'Waar is dan je God?', smalen ze, die vijanden, die belagers. Liefdeloos volk noemt de psalmist hen, vol list

en bedrog. Een heftige en rauwe ervaring, die hem vleugellam gemaakt heeft en die hem doet smeken om het recht van God, God die hem ziet zoals hij is, God die zijn zuivere intenties kent.

Heftig en rauw ja, en toch een diepmenselijke ervaring, die je misschien zelf ook wel herkent of waar je wel eens mee geconfronteerd bent geweest. En dat kan op zoveel manieren. Onrecht heeft vele gezichten, maar het doet te allen tijde iets met je. Of dat nu is in het gezin waarin je leeft, de familie waar je onderdeel van bent, op je werk of op je school, in de buurt of op het schoolplein. Gekonkel en gedoe, intriges en machtsspelletjes.

En dan kan het je gebeuren dat je gitaar in de hoek ligt, ongestemd en onbespeeld. Dat de muziek uit je leven verdwenen is, dat er geen muziek meer in zit, dat die vals klinkt, of is verstomd. In de film Coco, een erg indrukwekkende en rakende animatie, verdwijnt de muziek uit een familie als zij een groot onrecht hebben ervaren. Het is het kind in de film dat de familie de muziek teruggeeft. Het is het kind in ons dat de muziek weer op gang kan brengen. En het is de muziek van harmonie en schoonheid die door de brokstukken van het onrecht heen kan breken. En werkelijk, hoe dan die psalm van Eykman zo rakelings dicht aan die film komt, dat was een kippevelmoment, zo'n moment dat je voelt dat het klopt.

Maar dat onrecht klopt dus ook. En is niet zwaar overdreven, het is de soms rauwe werkelijkheid binnen het menselijk samenleven en samenwerken. En nogmaals, wat kan het je onderuitmaaien als je er aan blootgesteld bent. En ook: wat kan het weggewoven worden en onder tapijten geveegd, als het of niet gezien wordt, of als het anderen te heet onder de voeten wordt en hopen het onrecht dat zij plegen te verdoezelen. Ze hebben er soms een moord voor over.

Doe mij recht o God, zingt, schreeuwt dan de psalmist. Doe mij recht o God, vecht voor mijn zaak. Wees mijn advocaat o God, en sta mij bij als anderen hun aanval op mij openen. Een juridisch beeld, dat ook bewust zo is neergezet in de berijming van psalm 43, door Ad den Besten: O God, kom mijn geding beslechten.

Maar hoe moeten wij de rol van God hierin zien? Is het de machteloze, ontrecte, gekwetste mens die vraagt om Gods nabijheid en aanwezigheid? Ja, dat zeker ook. Maar het gaat verder en dieper. Het is niet zo dat het slachtoffer passief is en vraagt of God het voor hem of haar wil 'opknappen' om het zo maar eens te zeggen. Er wordt gevraagd om een actieve houding van de ontrecte. In de psalm: zend mij uw waarheid en uw licht. Doe mij recht is niet alleen: wilt U mij tot mijn recht laten komen, of: neemt U het voor me op, niet alleen dat, maar ook: doe mij recht, geef mij uw recht in handen. Oftewel: geef me die waarheid, dat licht, dat inzicht en die innerlijke kracht om op het juiste pad te blijven en de rechte weg te blijven bewandelen, en nog een stapje verder: om die ook uit te dragen. De opdracht aan het mensenkind: maak misdadige ketenen los, dus ook: stel onrecht aan de kaak, ontbind de banden van het juk: dus ook: doorbreek patronen en ontmasker gemene machtsverhoudingen, bevrijd verdrukten, namelijk de slachtoffers van hen die hun macht misbruiken, breek ieder juk: maak slaven tot vrije mensen, breek de macht van het kwaad.

En dan: deel je brood met hungerigen, bied onderdak aan armen zonder huis, kleed hen die geen kleding kunnen kopen, en dat alles samengevat in de opdracht: bekommer je om medemensen.

Dat is dus een heel actieve houding die wordt gevraagd van de mens. Doe mij recht is dan ook een heel actieve vraag, een actieve grondhouding. Je zou kunnen zeggen: maak mij, mensenkind, advocaat van uw Recht en uw Gerechtigheid. En dan, dan breekt je licht door als de dageraad, je zult voorspoedig herstellen. De vleugellam geslagen ziel, die door vijanden was belaagd, de gitarist die zijn gitaar in de hoek gesmeten heeft, omdat er geen muziek meer in zijn leven was, die voelt zijn vleugels weer sterker worden als een vlinder die na een lange nacht weer uit het cocon breekt, vleugels van de dageraad. Je zult voorspoedig herstellen, lamgeslagen vogeltje, je kracht keert terug, je mag weer in je kracht staan, als jij het recht van God weer oppakt. Doe mij recht is dus niet alleen: verdedig mij, sta mij terzijde. Maar ook: geef me uw grondhouding, laat het hart van uw Thora weer kloppen in mijn hart. En dan gaat Jesaja verder: je gerechtigheid gaat voor je uit, de majesteit van de Eeuwige vormt je achterhoede. Wat een mooi beeld: vormt je achterhoede, de Eeuwige staat achter je, staat vierkant achter je, de Eeuwige is je rugdekking, en let wel, daar achter jouw rug om gebeurt vaak nog al het een en ander aan onrecht en gekonkel, en precies daar wil de Eeuwige je schild zijn, als jij gaat over zijn rechte weg.

Dán geeft de Eeuwige antwoord als je roept, als je om hulp schreeuwt, zegt Hij: Hier ben ik. Hineni! Hier ben ik, mensenkind, vierkant achter je. Ik ben de ademwind onder je vleugels, ik ben de muziek in jouw leven. Hier ben ik.

En dan terug naar de opdracht: Wanneer je het juk van de onderdrukking uitbant (aan de slag dus, met rechtdoen!), de beschuldigende vinger en de kwaadsprekerij (ontmaskeren dus, en je mond opendoen, zelfs en juist als je nogal conflictmijdend en sussend van aard bent), wanneer je de hongerige schenkt wat je zelf nodig hebt en de verdrukte gul onthaalt, dán zal je licht in het donker schijnen, je duisternis wordt als het licht van het middaguur.

Zie eens, voel eens, adem eens in hoe intens pastoraal en troostrijk deze woorden zijn, zowel die van de psalm als die van de profeet, maar hoe ze tegelijkertijd ook een enorme opdracht zijn. Comfort and challenge in één, en zo wil de Eeuwige dat zijn voor een mens uit één stuk.

Het leven van de mens uit één stuk, die de weg van de Thora van de Eeuwige bewandelt is geen makkelijke weg. Daar is de gelijkenis over de wijngaard uit Lucas een overduidelijk voorbeeld van. De rechtvaardige, die namens de eigenaar van de Wijngaard het goede werk wil verrichten wordt onrechtvaardig behandeld, afgeranseld, vernederd en gedood. Het gaat in deze gelijkenis overduidelijk over de verteller van de gelijkenis zelf: Jezus. Het is een voorafbeelding van wat hem te wachten staat, en daarom hoort deze Evangelielezing ook bij vandaag, want binnen de Veertigdagentijd breken nu de echte lijdensweken aan. De rechtvaardige heeft onrechtvaardige en misdadige patronen en praktijken in de wijngaard blootgelegd en dat werd niet gepikt. En zo is hem wedervaren, de Rechtvaardige, Jezus, hij die de duisternis aan het licht bracht, zijn licht werd verduisterd. Het licht van de wereld werd gedood. Maar dan heeft de duisternis iets niet begrepen, hebben intriganten iets niet begrepen, hebben konkelaars het niet zo door, ze hebben buiten de eigenaar van de Wijngaard gerekend. Dat is de Eeuwige zelf. Hoorden we niet met Kerst: het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het licht niet overmeesterd. Het gedode Licht van de Wereld, Jezus de Rechtvaardige, de Belichaming van het Recht van Thora en Profeten, het is door de duisternis heen

gebroken. In de Opstanding van Hem herrees de vleugellam geslagen ziel, en werd de doodse stilte doorbroken met nieuwe muziek.

Het tweede gedeelte van Eykmans psalm met geluidsoverlast baseert hij op vers 4 van Psalm 43: Kom ik tot Gods altaar, tot de God van mijn juichende vreugde, dan dank ik U met de citer, God mijn God.

*Geef mij mijn gitaar, dat ik hem voel, dat ik weer speel.
Dan bast ik los, gooi alles naar buiten.
Dat is pas zingen hardop en voluit!
Dan weet ik zeker dat het geweldig is
dat God mijn God wil zijn.
Dan is de vreugde totaal.*

Amen